

**Вимоги щодо створення закону про кримінальну відповідальність
як фундаментальна основа дослідження питань механізму його
створення та реалізації**

Питання якості та ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність, тобто питання механізму реалізації кримінального законодавства, є нерозривно пов'язаними із питаннями механізму його створення. Відтак, механізм створення кримінального законодавства є першочерговою основою для забезпечення якості самого тексту закону, а отже і ефективного механізму його реалізації. Разом із цим, слід погодитися із тими вченими, які доводять, що за останні роки законодавство про кримінальну відповідальність, зазнавши суттєвих змін, по суті перетворюється на своєрідний «універсальний» інструмент вирішення найбільш значимих суспільно-політичних проблем [1, с. 105; 3, с. 9]. У відповідності з цим, і виникає необхідність дослідження факторів, які впливають на якість створення закону про кримінальну відповідальність. Тобто по суті сам механізм створення закону про кримінальну відповідальність має обов'язково ґрунтуватися на вимогах, що висуваються до створення такого закону. Серед таких вимог, можна виокремити такі: відповідність Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; відповідність системі чинного кримінального законодавства України; доцільність та необхідність прийняття закону; використання в законі найбільш ефективного способу забезпечення кримінально-правової охорони (забезпечення кримінально-правового регулювання); уніфікація категоріально-понятійного апарату кримінального законодавства; забезпечення стабільності законодавства про кримінальну відповідальність; лаконічність внесення змін до КК України. Всі 2 вони є досить важливими та необхідним для створення якісного закону про кримінальну відповідальність. Недотримання вказаних вимог призводить до порушення механізму створення закону про кримінальну відповідальність, а відтак і до порушення механізму його реалізації. Водночас, слід звернути увагу, що значна частина перерахованих вимог стосується саме викладення (описання) тексту закону, а інша - вимог щодо його змісту і процедури (процесу) створення, підготовки та прийняття. Слід було б звернути увагу не тільки на загальні вимоги до створення законів та внесення зміни до них, але й на спеціальні вимоги, які можуть стосуватися створення закону про кримінальну відповідальність. До того ж необхідність системного вивчення таких вимог пояснюється їх взаємозалежністю. Зокрема, на наш погляд, вимога лаконічності забезпечує дотримання інших вимог - відповідності змін основному змісту кримінального законодавства та забезпечення його стабільності. Так, дотримання вимог при формулюванні законодавчих змін забезпечує уникнення колізій в кримінальному законодавстві та

безпосередньо сприяє підвищенню ефективності реалізації кримінального законодавства. Для прикладу, формулювання тексту закону без дотримання вимог лаконічності призводить до нагромадження категоріально-понятійного апарату, його дублювання, повторення законодавчих положень, вносить неоднозначність та плутанину, що в свою чергу знижує рівень сприйняття змісту закону, а отже і якість та ефективність його застосування. Також недотримання вимог лаконічності при викладенні тексту закону про кримінальну відповідальність призводить до внутрішньої суперечності кримінально-правових норм. Пояснюється це тим, що як би законодавець підходив до формулювання таких змін більш виважено і викладав їх максимально лаконічно, то подібних суперечностей можна було б уникнути. Наприклад, Законом України № 194-VIII від 12 лютого 2015 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини» запроваджується диференціація кримінальної відповідальності з залежно від обстановки вчинення злочину (обстановки особливого періоду, кім воєнного стану чи обстановки воєнного стану або бойової обстановки). Утім така диференціація могла б забезпечуватися не за рахунок викладення статей в новій редакції, а за рахунок доповнення цих статей окремими частинами. Відтак, це виключало б дублювання змісту відповідних частин статей, які по суті викладаються в тих самих редакціях, а також виключало б внутрішні суперечності та неузгодженості кримінально-правових норм (ч. 1 та ч. 2 ст. 435 КК України). Таким чином, лаконічне викладення змін, у цьому випадку полягало б не у викладенні статей у новій редакції, а у доповненні таких статей відповідними частинами. При цьому слід звернути увагу, що першочергово, законопроект № 1552 від 22 грудня 2014 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини», містив більш лаконічні формулювання законодавчих змін. Зокрема, пропонувалося в нормах, які встановлювали кримінальну відповідальність за вчинення військових злочинів в умовах воєнного часу, встановити також відповідність за вчинення цих діянь в умовах особливого періоду, в тому числі й воєнного стану [2]. Проте в процесі підготовки до прийняття цього законопроекту його головна концепція була змінена, кримінальна відповідальність за вчинення військових злочинів в умовах особливого періоду та в умовах воєнного стану була диференційована, а лаконічність законодавчих змін - суттєво порушена. Відтак і виникли існуючі на теперішній час дублювання змісту кримінально-правових норм, нагромадження понять, та інші недосконалості тексту закону про кримінальну відповідальність, які й призводять до складностей його реалізації. Це ж саме стосується й інших вимог щодо створення закону про кримінальну відповідальність. Таким чином, бачимо чіткий взаємозв'язок між вимогами до створення тексту закону про кримінальну відповідальність, механізмом його створення та механізмом його реалізації. У відповідності з цим, і обумовлюється необхідність проведення, по-перше, комплексного інтегрованого дослідження механізму

створення та механізму реалізації кримінального законодавства, а по-друге, 4 дослідження, яке повинно базуватися саме на вимогах до створення тексту закону про кримінальну відповідальність, що по суті може розцінюватися як фундаментальна основа для самого механізму створення кримінального закону. У відповідності з цим можемо сформулювати наступні висновки. По-перше, дослідження питань механізму створення та механізму реалізації закону про кримінальну відповідальність повинні досліджуватися комплексно у нерозривному поєднанні. По-друге, фундаментальною основою для такого дослідження повинні виступати вимоги для створення закону про кримінальну відповідальність, яким є: відповідність Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; відповідність системі чинного кримінального законодавства України; доцільність та необхідність прийняття закону; використання в законі найбільш ефективного способу забезпечення кримінально-правової охорони (забезпечення кримінально-правового регулювання); уніфікація категоріально-понятійного апарату кримінального законодавства; забезпечення стабільності законодавства про кримінальну відповідальність; лаконічність внесення змін до КК України.

Список використаних джерел

1. Грудзур О. М. Кримінально-правова політика України у 2014 році крізь призму законодавчих змін / О. М Грудзур // Правова політика в Україні: питання теорії та практики : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 жовтня 2014 року). - К. : Національна академія прокуратури України, 2014. - Т. 1. С. 105-107;
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини : Проект Закону України № 1552 від 22 грудня 2014 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53043.
3. Черней В. В. Сучасна кримінально-правова політика України на законодавчому рівні / В. В. Черней // Актуальні проблеми кримінального права [Текст] : матеріали міжвуз. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листопада 2014 р.). - К. : НАВС, 2014. - С. 6-9.